

ZATWIERDZAM

PODSEKRETARZ STANU
Ryszard Zarudzki
Ryszard Zarudzki

Warszawa, 03.09.2019 r.

Protokół z XI posiedzenia Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w dniach 25-26 czerwca 2019 r.

W dniach 25-26.06.2019 r. w Hotelu Copernicus w Toruniu odbyło się XI posiedzenie Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (KM PROW 2014-2020), któremu przewodniczył Pan **Ryszard Zarudzki**, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW).

Imienna lista uczestników posiedzenia stanowi załącznik nr 1 do protokołu.

I. Otwarcie posiedzenia.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** rozpoczął posiedzenie KM PROW 2014-2020 informując, że jest to pierwsze wyjazdowe posiedzenie KM PROW 2014-2020 w tym okresie programowania. Wskazał, iż inaczej niż dotychczas, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) zorganizowało dwudniowy Komitet Monitorujący poza Warszawą. Decyzja ta w głównej mierze wynika z chęci przedstawienia przykładów dobrych praktyk związanych z wdrażaniem Programu. Podczas wizyt studyjnych zostaną pokazane dobre przykłady z wdrażania działania „Współpraca”, „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”, a także instrumentu *Leader* w formule RLKS. Przykłady projektów zostały wybrane przy udziale ekspertów Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** powitał Członków KM PROW 2014-2020, przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz pozostałych zaproszonych gości.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż zostaną przeprowadzone warsztaty dotyczące trwających prac nad przyszłą Wspólną Polityką Rolną. Poinformował, iż warsztaty będą prowadzone równolegle w 3 grupach tj.:

WARSZTAT I

Zwiększenie troski o środowisko oraz intensyfikacja działań w dziedzinie klimatu, aby przyczynić się do realizacji unijnych celów związanych ze środowiskiem.

WARSZTAT II

Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa.

WARSZTAT III

Zwiększanie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzacji.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż warsztaty zostaną przeprowadzone przez pracowników MRiRW, natomiast udział w nich wezmą także przedstawiciele instytutów naukowych, przygotowujących analizy SWOT dla poszczególnych celów przyszłej WPR.

Pan **Mikołaj Bogdanowicz**, Wojewoda kujawsko-pomorski podziękował za możliwość uczestniczenia w posiedzeniu Komitetu oraz za zorganizowanie tego posiedzenia na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Jednocześnie podziękował Panu Ministrowi za wsparcie, które otrzymało województwo kujawsko-pomorskie, szczególnie za pomoc skierowaną bezpośrednio do rolników. Podziękował za pomoc przyznaną przez MRiRW w wysokości 90 mln zł po skutkach nawałnicy, która była szczególnym doświadczeniem, gdzie 5300 rodzin miało uszkodzone domy oraz budynki gospodarskie. Podziękował również za wsparcie finansowe przy niwelowaniu skutków suszy w 2018 roku (2,1 mld zł.), które trafiło na teren całego kraju, a w województwie kujawsko-pomorskim 350 mln zł. Pan Mikołaj Bogdanowicz podkreślił, iż obecny problem suszy jest duży i zauważył, iż w pakiecie proponowanych zmian PROW 2014-2020 znajduje się również ta, która dotyczy walki z suszą.

Wskazał również, że w Ministerstwie Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej realizowany jest plan przeciwdziałania skutkom suszy oraz przygotowywany jest program, który wesprze województwo kujawsko-pomorskie, które jest szczególnie narażone na problem suszy. Pan Wojewoda poinformował, że w województwie kujawsko-pomorskim odnotowuje się najniższe opady oraz najniższy stan wód podziemnych. W związku z tym Pan Wojewoda zwrócił się z prośbą o wsparcie rolników w walce z suszą na wszystkich możliwych płaszczyznach, również w przyszłej perspektywie finansowej.

Wskazał, iż przez ostatnie 30 lat rolnicy zakopywali zbiorniki wodne, zasypywali kanały oraz mokradła. Tendencje dotyczyły całego kraju, ale również województwa kujawsko-pomorskiego. Dziś świadomość rolników jest znacznie większa dla tego też rolnicy dostrzegają, że był to olbrzymi błąd, ponieważ niszczenie naturalnych ekosystemów powoduje, że wody po prostu brakuje i nie ma możliwości jej zatrzymania. Sami rolnicy apelują, aby ten system przywrócić, ale też potrzebują wsparcia.

Pan **Dariusz Kurzawa**, Wicemarszałek województwa kujawsko-pomorskiego podziękował za zaproszenie do udziału w posiedzeniu Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020. Podziękował za przesunięcie środków budżetowych w ramach PROW 2014-2020 w wysokości 5,6 mln euro na gospodarkę wodno-kanalizacyjną. Jednocześnie zwrócił się z prośbą o uwzględnienie silnego wsparcia regionów w tym w szczególności województwa kujawsko-pomorskiego w przyszłej perspektywie finansowej. Poinformował, iż mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego przez ostatnie 10 lat korzystali z pomocy unijnej, w tym również ze środków PROW w bardzo efektywny sposób. Wicemarszałek wskazał, że najlepiej zobrazują to liczby zrealizowanych inwestycji i tak:

- wybudowano lub zmodernizowano 1700 świetlic na obszarach wiejskich,
- wybudowano 1400 obiektów sportowych,
- zbudowano 100 km chodników i ścieżek rowerowych,
- przebudowano 200 km dróg lokalnych,
- utworzono 15 targowisk,
- utworzono 160 nowych przedsiębiorstw,
- utworzono 210 nowych miejsc pracy.

Przed przyjęciem porządku obrad Pan Minister R. Zarudzki poinformował o kwestiach organizacyjnych dotyczących spotkania, w tym m.in. została przekazana informacja o nagrywaniu spotkania, w celu wiernego odzwierciedlenia dyskusji i przygotowania protokołu ze spotkania.

II. Wręczenie aktów powołania nowym członkom oraz zastępcom.

W trakcie posiedzenia Komitetu Monitorującego nastąpiło wręczenie aktów powołań nowym członkom KM PROW 2014-2020, które było wymagane z uwagi na zmiany personalne w instytucjach delegujących swoich przedstawicieli. Powołania do pracy w Komitecie Monitorującym PROW 2014-2020 otrzymali: Pan **Piotr Piotrowski** – przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania (powołany na funkcję członka Komitetu), Pani **Barbara Szymborska** – przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania (powołana na funkcję zastępcy członka Komitetu), Pani **Anna Dorota Gut** – przedstawiciel Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (powołana na funkcję członka Komitetu), Pan **Grzegorz Suduła** – przedstawiciel Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (powołany na funkcję członka Komitetu), Pan **Arkadiusz Dąbrowski** – przedstawiciel Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (powołany na funkcję zastępcy członka Komitetu), Pan **Piotr Grabarczyk** – przedstawiciel Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (powołany na funkcję członka Komitetu), Pan **Marek Buczkowski** – przedstawiciel Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (powołany na funkcję zastępcy członka Komitetu), Pan **Piotr Pilch** – przedstawiciel Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (powołany na funkcję zastępcy członka Komitetu), Pan **Andrzej Górczyński** – przedstawiciel Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (powołany na funkcję zastępcy członka Komitetu), Pan **Stanisław Derehajło** – przedstawiciel instytucji realizującej rozwój lokalny kierowany przez społeczność w formule bezpośredniej, o której mowa w Umowie Partnerstwa (powołany na funkcję członka Komitetu).

III. Przyjęcie porządku obrad.

Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, że zawiadomienie o terminie i miejscu posiedzenia oraz projekt porządku obrad zostały przekazane członkom KM w regulaminowym terminie w dniu 31 maja 2019 r.

Następnie w dniu 10 czerwca 2019 r. członkom KM przekazane zostały materiały przewidziane do rozpatrzenia podczas dzisiejszego posiedzenia Komitetu. Zarówno do przekazanych materiałów, jak i projektu porządku obrad nie zgłoszono dotychczas uwag.

Porządek obrad Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w dniu 25 czerwca 2019 r.

1. Wręczenie aktów powołań do prac w Komitecie Monitorującym Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
2. Przyjęcie porządku obrad.
3. Przedstawienie wyników badań ewaluacyjnych dotyczących Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
4. Przyjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia Roczego sprawozdania z wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za rok 2018.
5. Podjęcie uchwał w sprawie zmian Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
6. Podjęcie uchwały w sprawie kryteriów wyboru operacji zaproponowanych dla działań/poddziałań/typów operacji, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
7. Informacja o stanie realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w tym w zakresie ram wykonania oraz zasady n+3.
8. Przedstawienie informacji dotyczących Strategii komunikacji PROW 2014-2020, w tym działań informacyjnych, reklamowych i szkoleniowych.
9. Informacja dot. *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 r.*
10. Informacja dla wszystkich członków KM PROW 2014-2020 o organizacji prac dot. projektowania programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE po 2020.
11. Prezentacja przez przedstawiciela wojewódzkiego *Zespołu analizującego szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich* wyzwań i kierunków rozwoju obszarów wiejskich woj. kujawsko-pomorskiego.
12. Sprawy różne, dyskusja.

Pan **Roman Izdebski**, przedstawiciel Polskiej Izby Technologii i Wyrobów Naturalnych zaproponował zmianę porządku obrad, poprzez przeniesienie punktu dotyczącego przedstawienia wyników badań ewaluacyjnych dotyczących Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przed punkt dotyczący zatwierdzenia Roczego sprawozdania z wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za rok 2018. Propozycję taką przyjęto i zdecydowano o poddanie pod głosowanie.

Dodatkowo Minister **Ryszard Zarudski** zaproponował, by w trakcie posiedzenia Komitet rozpatrzył także **uchwałę nr 162** dotyczącą zmian w działaniu M05 „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęski żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zapobiegawczych” w poddziałaniu 5.1 „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” w typie „Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Wniosek formalny uwzględniający proponowane zmiany porządku obrad został poddany pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 25), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ - 0).

IV. Przedstawienie wyników badań ewaluacyjnych dotyczących Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Badanie ewaluacyjne „**Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018**”.

Pan Minister. Ryszard Zarudski poinformował, że badanie realizowane jest w związku z koniecznością spełnienia wymogu, zobowiązującego Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 do odpowiedzi na pytania ewaluacyjne zawarte w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014. Celem badania jest ocena oddziaływania i skuteczności realizacji PROW 2014-2020. Wybór Wykonawców został dokonany w trybie ustawy Prawo Zamówień Publicznych.

Badanie realizowane jest w następujących częściach:

a) Część I (Zadanie I) – „Konkurencyjność, innowacja, transfer wiedzy”.

Wykonawcą badania jest Ecorys Polska sp. z o. o.

Prezentację przedstawiła Pani Monika Sochaczewska (prezentacja stanowi załącznik 2 do protokołu).

b) Część II (Zadanie II) – „Środowisko, klimat”.

Wykonawcą badania jest Konsorcjum Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB oraz Instytut Technologiczno – Przyrodniczy.

Prezentację przedstawił Pan Mariusz Matyka (prezentacja stanowi załącznik nr 3 do protokołu).

c) Część III (Zadanie III) – „Zatrudnienie, rozwój lokalny”.

Wykonawcą badania jest Konsorcjum w składzie Ecorys Polska sp. z o. o. oraz Evalu sp. z o. o.

Prezentację przedstawiła Pani Monika Sochaczewska (prezentacja stanowi załącznik nr 4 do protokołu).

d) Część IV (Zadanie IV) – „Pomoc Techniczna, Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”.

Wykonawcą badania jest Konsorcjum w składzie Ewalu sp. z o. o. oraz Ecorys Polska sp. z o. o.

Prezentację przedstawił Pan Michał Marciniak (prezentacja stanowi załącznik nr 5 do protokołu).

V. Przyjęcie uchwały nr 156 w sprawie zatwierdzenia Rocznego sprawozdania z wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za rok 2018.

Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, że po przedstawieniu prezentacji nt. informacji zawartych w Sprawozdaniu rocznym PROW 2014-2020 za rok 2018 poddana pod głosowanie zostanie Uchwała nr 156 w sprawie zatwierdzenia Rocznego sprawozdania z wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za rok 2018.

Pan **Paweł Ściański**, zastępca dyrektora Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich przedstawił prezentację dotyczącą informacji zawartych w Sprawozdaniu rocznym PROW 2014-2020 za rok 2018 (prezentacja stanowi załącznik nr 6 do protokołu).

Pan **Roman Izdebski** wskazał, iż na temat założeń i osiągnięcia celów Programu można długo dyskutować. Trudno zrozumieć jak może zostać osiągnięty na poziomie 69,9% wskaźnik zatrudnienia na wsi. Zupełnie nie jest zrozumiałe, jeśli czyta się, że stworzono 130 miejsc pracy pozarolniczych. Należy sobie zadać pytanie, jaki to przynosi efekt. Należy wskazać, że, jeśli to się porówna z najnowszymi danymi, że w latach 2012-2017 ubyło 766,5 tys. gospodarstw rolnych na wsi. Kolejną kwestią poruszoną przez Pana Romana Izdebskiego była sprawa redukcji gospodarstw rolnych na wsi. Zwrócił się z pytaniem czy na podstawie sprawozdań rocznych można zauważyć taki trend w redukcji gospodarstw rolnych. Przypomniał, że w 2012 r. było opublikowane opracowanie hiszpańskie, że dla Polski planuje się 19 tys. gospodarstw, które będą miały szanse rozwojowe. Z tego opracowania wynika, że istnieje taki trend i w Polsce jest coraz mniejsza liczba gospodarstw rolnych.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż chętnie zapozna się z tym opracowaniem. Odnosząc się do pozostałych kwestii poruszonych przez Pana Romana Izdebskiego poinformował, iż faktycznie rolnicy mają problem z podejmowaniem pracy pozarolniczej. Prawdopodobnie jest to spowodowane m.in. koniecznością przejścia opłacania składek z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Natomiast odnosząc się do kwestii nowo utworzonych miejsc pracy poinformował, iż dzięki Leader utworzono 7000 miejsc pracy.

Pan **Andrzej Śniegula**, przedstawiciel ministra właściwego ds. środowiska podziękował za poruszenie kwestii zmian klimatycznych i ochrony wody. Poinformował, iż na podstawie Protokołu z Kioto, który jest kluczowym uzupełnieniem Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu byliśmy zobligowani do redukcji dwutlenku węgla. W poprzednich latach narzucono Polsce redukcję emisji dwutlenku węgla do 20%. Udało się zredukować nawet 3-krotnie więcej. Należy podkreślić, iż było to możliwe dzięki pochłanianiu dużych ilości dwutlenku węgla przez lasy i prawidłowej gospodarce rolnej.

Wskazał również na potrzebę ochrony wody, gdyż woda jest najcenniejszym skarbem, jaki posiadamy. Nie ma nic cenniejszego jak woda.

Podziękował jeszcze raz za podjęcie tematyki związanej z ochroną wody i zmianami klimatycznymi.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż w dalszej części posiedzenia będzie dyskusja dotycząca obu kwestii poruszonych przez Pana Andrzeja Śniegulę.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 25), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ - 1).

VI. Przyjęcie uchwały nr 157 w sprawie zmian w działaniu M02 „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, w poddziałaniu 2.3 „Wsparcie dla szkolenia doradców”, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż poprzednią modyfikacją PROW 2014-2020 został rozszerzony zakres instrumentu o studia podyplomowe dla doradców.

Mając na względzie potrzebę umożliwienia dostępu do jak najszerzego grona potencjalnych wykonawców studiów podyplomowych, proponuje się zmianę warunku dostępu do wsparcia, poprzez obniżenie wymaganej liczby zrealizowanych studiów podyplomowych (z obecnych 15 do 1 w ciągu maksymalnie trzech lat przed dniem złożenia oferty).

Podejście to ma także umożliwić dostęp do wsparcia mniejszym podmiotom, które nie mogą się jeszcze wykazać bogatym doświadczeniem w realizacji tego typu form kształcenia, a jednocześnie oferują atrakcyjną ofertę.

Zgodnie z treścią PROW 2014 – 2020 w poddziałaniu 2.3 „Wsparcie dla szkolenia doradców” pomoc jest udzielana na szkolenia dla doradców w ramach ich doskonalenia zawodowego w zakresie obszarów, w ramach których świadczone będą usługi doradcze dla rolników i właścicieli lasów.

Procedura wyboru beneficjentów poddziałania jest uregulowana prawem zamówień publicznych. Wśród beneficjentów omawianego poddziałania wskazano: Centrum Doradztwa Rolniczego, instytuty badawcze, uczelnie, inne podmioty prowadzące działalność szkoleniową oraz konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

Pan **Roman Izdebski** zwrócił się z pytaniem: Czy MRiRW posiada szacunki wskazujące na ilość potencjalnych wykonawców, jakie jednostki będą korzystały z tej propozycji?

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż będą mogły skorzystać z tej propozycji wszystkie instytuty podległe MRiRW, ale również nie można wykluczyć innych, specjalistycznych. Również brane są pod uwagę uczelnie rolnicze, czyli dawne wydziały

zootechniczne, rolnicze, teraz technologiczno-przyrodnicze. W szczególności zależy nam na budowaniu kapitału ludzkiego.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 27), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ – 0).

VII. Przyjęcie uchwały nr 158 w sprawie dodania nowego działania M14 Dobrostan zwierząt

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż szczegóły dotyczące wprowadzenia nowego działania nie były możliwe do przekazania wraz z pozostałymi materiałami. Projekt uchwały nie zawierał informacji nt. stawek płatności. Nie uwzględniono w nim ponadto wsparcia dla producentów bydła mięsnego.

Wprowadzenie proponowanej zmiany polegającej na dodaniu nowego działania M14 Dobrostan zwierząt pozwoli na objęcie wsparciem rolników, którzy dobrowolnie realizują praktyki hodowlane, które wykraczają poza odpowiednie obowiązkowe normy i wymogi w celu poprawy dobrostanu zwierząt.

Celem działania jest promowanie podwyższonych (ponad obowiązujące standardy) warunków dobrostanu zwierząt. Rolnikom udzielane będzie wsparcie za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa. Wsparcie to ma na celu zrekompensowanie rolnikom dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych dochodów w wyniku wprowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt.

Działanie obejmować będzie sektory świń i bydła (krów mlecznych i krów mamek). Te gatunki zwierząt dominują w produkcji zwierzęcej w Polsce. Biorąc pod uwagę obowiązujące standardy dobrostanu zwierząt i powszechne praktyki produkcyjne, w stosunku do tych gatunków zidentyfikowano największe potrzeby w zakresie promocji warunków ponadstandardowych.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące typy operacji (pakiety):

- Pakiet 1. Dobrostan świń, a w nim:
 - wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach
 - wariant 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach
 - wariant 1.3. Dobrostan loch - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.1.)
 - wariant 1.4. Dobrostan tuczników - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.2.)
- Pakiet 2. Dobrostan krów, a w nim:
 - wariant 2.1. Dobrostan krów mlecznych - wypas

wariant 2.2. Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo - zwiększona powierzchnia w budynkach

wariant 2.3. Dobrostan krów mamek

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż szczegóły ww. nowego działania znajdują się w propozycji uchwały.

Pani **Magdalena Nowicka**, zastępca dyrektora Departamentu Płatności Bezpośrednich poinformowała, iż w przypadku dobrostanu świń proponuje się premiować zmniejszenia obsady zwierząt (loch lub tuczników) w budynkach gospodarskich. Jeśli chodzi o lochy, to wykluczone zostaną gospodarstwa, które utrzymują lochy w systemie jarzmowym. Dodatkowo (w gospodarstwach, które zastosują „rozgęszczenie” zwierząt) wspierane będzie udostępnianie zwierzętom wybiegów – o ile rozwiązanie takie będzie możliwe ze względów epidemiologicznych (ASF).

W przypadku bydła, wsparcie będzie obejmowało 3 osobne, niezależne od siebie warianty. Wariant „Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo – zwiększona powierzchni” – dotyczyć będzie rolników, którzy zapewnią w swoim gospodarstwie rozgęszczenie krów w oborach wolnostanowiskowych. Rolnik może również otrzymać płatność do wariantu „Dobrostan krów mlecznych – wypas”, który premiuje pastwiskowanie krów mlecznych przez min. 120 dni w sezonie wegetacyjnym. Rolnik utrzymujący krowy mleczne w systemie wolnostanowiskowym i jednocześnie je wypasający może realizować oba ww. warianty działania Dobrostan zwierząt i otrzymywać stosowne płatności. Osobnym wariantem jest wariant „Dobrostan krów mamek” dotyczący bydła mięsnego i premijujący stały dostęp zwierząt do środowiska zewnętrznego.

Pan **Wojciech Styburski** przedstawiciel Polskiej Izby Wyrobów i Technologii Naturalnych, zwrócił się z pytaniem dotyczącym utrzymywania zwierząt w systemie jarzmowym, czy w okresie inseminacji i krycia też nie jest brany pod uwagę. Zwrócił się też z pytaniem czy okres porodowy w kojcach o powierzchni 4,5 m też ma być bez jarzma.

Pani dyrektor **Magdalena Nowicka** odpowiedziała, iż będą wspierane te gospodarstwa, które poprawią warunki dobrostanu zwierząt; poprawy takiej nie zapewnia utrzymywanie loch w stanowiskach, gdzie nie mają one możliwości ruchu. Działanie ma dla rolnika charakter dobrowolny.

Pan **Michael Pielke**, przedstawiciel Komisji Europejskiej poinformował, iż KE w pełni rozumie chęć wdrożenia nowego działania, jakim jest Dobrostan zwierząt. Tego rodzaju rozwiązania zostały wprowadzone już w innych krajach członkowskich Unii Europejskiej. Podkreślił, iż z punktu widzenia KE kluczowe jest, czy zaproponowane wymogi istotnie zapewnią lepszy dobrostan zwierząt, dlatego KE zaleca Krajom Członkowskim, aby stosowały podejście „pakietowe”, łączące kilka zobowiązań, w celu uzyskania realnego polepszenia dobrostanu zwierząt. Proponowane działanie przewiduje kilka ważnych punktów/ aspektów np.

zwiększenie powierzchni legowisk, czy też wyprowadzenie zwierząt na zewnątrz; przedstawiono też uzasadnienie specjalistyczne. Aby ocenić propozycję Polski KE dokona przeglądu, co zostało wprowadzone w innych krajach UE Działanie Dobrostan zwierząt jest działaniem oczekiwanym przez społeczeństwo, jest innowacją oraz sprawdziło się w innych krajach członkowskich UE. Natomiast należy się upewnić, że wprowadzenie tego działania jest elementem szerszej strategii. Wprowadzenie działania tylko na rok, a potem poinformowanie rolników, że nie będzie kontynuowane, może spotkać się z negatywnym przyjęciem. Podkreślił, że na tym etapie, nie może zająć jednoznacznego stanowiska w sprawie wprowadzenia działania Dobrostan zwierząt, ale zauważa, że jest wiele pozytywnych aspektów wprowadzania tego działania.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż działanie Dobrostan zwierząt jest działaniem perspektywicznym, rozwojowym i strategicznym wsparciem rolników.

Pani dyrektor **Magdalena Nowicka** poinformowała, iż zgodnie z przepisami unijnymi tego typu zobowiązania mogą być roczne bądź wieloletnie. Strona polska wie, że na tym etapie realizacji Programu środki finansowe są ograniczone i stąd założono, że kwota przewidziana na to działanie powinna wystarczyć na 2 nabory w tym okresie programowania. Trudno jest ocenić, jakie będzie zainteresowanie rolników. Z ich punktu widzenia poprawa dobrostanu zwierząt polegająca na zwiększeniu powierzchni przypadającej na 1 szt. oznacza rezygnację z części produkcji.

Pan **Robert Nowak**, przedstawiciel Krajowej Rady Izb Rolniczych podziękował, że została podjęta taka inicjatywa, bo rolnicy chętnie przyjmują każde rozwiązanie, dzięki którym ich gospodarstwa mogą się rozwijać i dzięki temu uzyskiwać dodatkowe dochody, ale również zależy im na tym, żeby poprawiać dobrostan zwierząt. Potwierdził, że w przypadku gospodarstw, które prowadzą hodowlę towarową należy liczyć się z ograniczeniem produkcji. Natomiast dla mniejszych gospodarstw jest to forma i bodziec, który spowoduje, że zmienią decyzję o likwidacji stad, które posiadają. Wyraził pogląd, że stawki płatności wynikają z analiz i możliwości budżetu przewidzianego na to działanie. Wskazał, iż dostosowanie do tego działania będzie wymagało nakładów finansowych od rolników. Przebudowa kojców wymaga znacznych nakładów i jeśli ktoś nie będzie miał dalszej perspektywy skorzystania z tego działania, to będzie się na pewno zastanawiał czy warto je ponieść. Stąd propozycja w przypadku kojca dla loch przy porodzie odstąpienia od wartości 20% i dopuszczenia kojców o mniejszej powierzchni tj. 3,7 m czy 3,8m, bo może się zdarzyć, że będą gospodarstwa, które zmieszczą się w tych parametrach.

Kolejna kwestia to długość przebywania krów mlecznych na wypasie. Z uwagi na fakt, że duża część gospodarstw ma problemy z powierzchnią paszową i zabezpieczeniem pasz zwłaszcza biorąc pod uwagę ostatnie lata, w których występuje susza, to wyprowadzenie zwierząt na okres 120 dni w momencie, kiedy rolnik będzie miał wybrać wypas czy też zabezpieczenie paszy na zimę, stąd propozycja, żeby powrócić do okresu 90 dni, a w przypadku krów mięsnych skrócić ten czas ze 140 dni do 120 dni.

Pan **Roman Izdebski** zwrócił się z pytaniem do przedstawicieli KE jak oceniają propozycje polskie porównując je do innych obowiązujących już w UE.

Pani dyrektor **Magdalena Nowicka** poinformowała, iż głównym założeniem proponowanego działania była poprawa dobrostanu zwierząt. Rozgęszczenie o 5% czy 10% w stosunku do wymogów minimalnych przewidzianych w przepisach jest praktycznie nieodczuwalne dla zwierząt. Po konsultacji z Instytutem Zootechniki zdecydowano o powiększeniu o 20%. Powiększenie kojca dla lochy z 3,5 m² do 4,20 m² wydaje się być znaczące, a powiększenie tylko o 20 cm² - zbyt małe. Należy też zauważyć, że propozycja zejścia do 10% w przypadku kójców dla loch oznaczałaby konieczność odpowiedniego obniżenia płatności. Odnosząc się do długości okresu wypasu krów należy zauważyć, że w roboczych ustaleniach KE zakwestionowała propozycję ograniczenia liczby obowiązkowych dni wypasu krów do 90 dni, gdy okres wegetacyjny w Polsce jest znacznie dłuższy i nie ma powodu, dla którego zwierzęta nie miałyby korzystać z pastwiska. Stąd wydłużono czas wypasu do 120 dni.

Pan **Adam Nowak**, reprezentujący Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej poinformował, iż pomysł wsparcia rolników jest dobry. Podkreślił, że działanie powinno pomóc przede wszystkim małym gospodarstwom, gdzie jakość produkcji jest na wysokim poziomie. Poinformował, iż niektóre z gospodarstw będą miały problem z ewentualnym wejściem do działania. Podał przykład gospodarstwa, w którym krowy utrzymywane są na uwięzi, do tego systemu dostosowana jest technologia udoju, a zmiana dotychczasowych rozwiązań byłaby nieopłacalna. W jego opinii należałoby premiować rolnika za wykorzystanie dłuższego łańcucha czy też powiększenie stanowisk, na którym znajdują się krowy. Analogiczna sytuacja jest w przypadku gospodarstw, gdzie wypas odbywa się w systemie uwięziowym. W przypadku trzody chlewnej wymogi będą łatwiejsze do spełnienia i nie będą tak bardzo kłopotliwe.

Natomiast w przypadku bydła ten program będzie trudny do wprowadzenia z uwagi na liczne ograniczenia.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż działanie Dobrostan zwierząt należy traktować, jako pilotaż. Podziękował za dyskusję, która jest dobrym odniesieniem do ciekawych rozwiązań.

Pan **Michael Pielke** odnosząc się do pytania Pana Romana Izdebskiego poinformował, iż KE zakłada, że wprowadzenie nowych rozwiązań musi być dostosowane do warunków lokalnych danego kraju członkowskiego. Z drugiej strony propozycje są bardzo podobne do tych, które są już wprowadzone w innych krajach w tzw. starej 15-ki, ale także i w tych krajach, które niedawno dołączyły do UE. Niektóre państwa wprowadziły dodatkowe wymogi związane z żywieniem zwierząt. Inne z kolei wprowadziły zapisy z dodatkową kontrolą czy też wsparciem lekarza weterynarii. W dalszej swojej wypowiedzi zapewnił, że podejście KE jest elastyczne, ale działanie ma wyraźnie służyć temu, żeby zwiększyć dobrostan zwierząt. KE uważa też, że jeśli założenia programu nie będą wystarczająco ambitne, to później spotka się to z krytyką na forum publicznym. Zapewnił, że w przypadku ekstremalnych warunków pogodowych

związanych ze zmianą klimatu np. suszą, która nie pozwoli rolnikom wyprowadzać zwierząt na pastwiska istnieje możliwość wprowadzenia klauzuli o sile wyższej.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 23), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ - 4).

VIII. Przyjęcie uchwały nr 159 w sprawie zmian w działaniu M19 Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność), w poddziałaniu 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania, w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Pani **Joanna Gierulska**, Dyrektor Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich poinformowała, iż proponowana zmiana dotyczy zwiększenia poziomu limitu pomocy na LGD w okresie realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z obecnego poziomu 5% do poziomu 10%.

Dotychczasowy limit pomocy na każdą LGD w okresie realizacji PROW 2014-2020 w wysokości 5% wysokości środków określonych w umowie ramowej zawartej na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności na poddziałanie 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, na obecnym etapie realizacji PROW 2014-2020 okazuje się zbyt niski, ponieważ część LGD już go wykorzystywała lub wykorzystywała go w stopniu bliskim 100%. Podwyższony limit pomocy to jednak nie tylko szansa dla tych LGD, które już wykorzystywały swój limit, ale również może on zachęcić nieaktywne w tym poddziałaniu grupy, dla których dotychczasowy limit nie był wystarczająco atrakcyjny, aby realizować operacje w zakresie tego poddziałania. Wyższy limit może się, więc przyczynić do pełniejszego wykorzystania środków przewidzianych na to poddziałanie.

Pan **Krzysztof Kwatera**, przedstawiciel Lokalnych Grup Działania poinformował, iż należy zastanowić się nad wprowadzeniem mechanizmu, który spowodowałby z aktywizowanie tych grup, które są mało aktywne. Zaapelował, aby zostały uproszczone projekty współpracy, podając za przykład mechanizm rozliczeń, które są stosowane w ramach Programu „Europa dla obywateli”. W tym programie są działania polegające na współpracy np. w formie wydarzeń, ale też projekty przygotowawcze.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** podziękował za uwagi i zwrócił się z prośbą o przesłanie propozycji uproszczeń drogą elektroniczną.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 25), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ - 1).

IX. Przyjęcie uchwały nr 160 w sprawie zmian Planu finansowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż proponowane zmiany finansowe wynikają z:

- potrzeby wygospodarowania kwoty 50 mln euro, celem uruchomienia w programie nowego działania, tj. M14 „Dobrostanu zwierząt”,
- konieczności dokonania rozliczenia tzw. ram wykonania poprzez przesunięcie kwoty rezerwy wykonania przypisanej do Priorytetu 3 (96 mln euro), w przypadku, którego nie udało się zrealizować zakładanych wskaźników (celów pośrednich), do innych priorytetów, w ramach, których wskaźniki (cele pośrednie) zostały zrealizowane w wystarczająco dobrym stopniu,
- bieżącej oceny wdrażania programu oraz potrzeby lepszego dostosowania alokacji poszczególnych instrumentów wsparcia do przewidywanego zapotrzebowania na środki.

Pani dyrektor **Joanna Gierulska** poinformowała, iż przed posiedzeniem Komitetu, przedstawiciele Komisji Europejskiej zgłosili potrzebę szerszego uzasadnienia wprowadzanych zmian finansowych. Następnie przedstawiła dodatkowe informacje, które były podstawą do zaproponowania realokacji. Poinformowała, iż w wyniku bieżącej analizy wdrażania Programu, instytucja zarządzająca PROW 2014-2020 dostrzega potrzebę dodatkowego dostosowania alokacji poszczególnych instrumentów wsparcia do przewidywanego zapotrzebowania na środki.

Poinformowała, iż ze względu na niewystarczające zainteresowanie ze strony wnioskodawców, proponuje się zmniejszenie alokacji działania M06 „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” o kwotę 110 mln euro (operacje typu „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*” o kwotę 60 mln euro oraz operacje typu „*Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*” o kwotę 50 mln euro) oraz działania M05 „*Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych*” o kwotę 34 mln euro (łącznie z ramami wykonania - 130 mln euro). Jednocześnie proponuje się, aby ww. środki zostały przesunięte do działania M07 „*Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich*” (54 mln euro – łącznie z ramami wykonania 150 mln euro), M19 „*Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER*” (30 mln euro) oraz M04 „*Inwestycje w gospodarstwach rolnych*” (60 mln euro) dla operacji typu „*Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*” oraz „*Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych*”.

Pan **Roman Izdebski** poinformował, iż jest zaniepokojony niewykorzystaniem środków w ramach działania „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*”. Wyraził obawę, że w przyszłym okresie programowania również nie będzie zainteresowania tym działaniem. Apelował, by zrobić pogłębioną analizę tego stanu w oparciu o dystrybucję płatności bezpośrednich w poprzednich latach, która niewątpliwie wpłynęła na słabą kondycję mniejszych gospodarstw.

Przykładowo, w 2009 roku aż 81% polskich gospodarstw otrzymało średnio dopłaty bezpośrednie w przedziale 400-600 euro/ha. Trudno się dziwić, że przy takim wsparciu gospodarstwa te nie są zainteresowane by podjąć restrukturyzację. One walczą o przetrwanie, często bezskutecznie.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż MRiRW przy każdym naborze starało się upraszczać procedury. Ubiegając się o wsparcie trzeba mieć biznesplan. To działanie jest premią w wysokości 60 tys. zł. Ostatnio wprowadzono uproszczenie, które polegało m.in. na zwolnieniu z ubezpieczenia w KRUS. W ostatnim naborze został zwiększony także górny pułap wielkości ekonomicznej gospodarstwa do 13 000 SO.

Pan **Krzysztof Grabowski**, Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego wskazał, iż popiera proponowane zmiany Programu, jednocześnie informując, że szkoda, że dopiero teraz postanowiono o realokacjach, gdyż samorzady województw już dawno by je wykorzystały. Podkreślił, że samorzady województw są dobrze przygotowane do wydatkowania środków i będą na pewno dobrze wykorzystane. Zwrócił się również z prośbą o ponowną analizę, żeby ewentualnie móc zaproponować kolejne zmiany w celu całkowitego wykorzystania środków finansowych w Programie. Zwrócił się z prośbą o przekazanie informacji na temat zasad podziału środków.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** potwierdził, iż środki finansowe przekazywane na realizację działań w ramach PROW 2014-2020 są właściwie wykorzystywane przez samorzady województw. Jednocześnie przypomniał, iż PROW 2014-2020 jest ukierunkowany na rozwój obszarów wiejskich i potrzeby rolników. Wyraził nadzieję, że w przyszłym okresie programowania regionalne diagnozy przełożą się na możliwości zaproponowania rozwiązań, które będą mogły być sfinansowane z Polityki Spójności.

Pani Dyrektor **Joanna Gierulska** odnosząc się do kwestii podziału środków pomiędzy województwa poinformowała, iż biorąc pod uwagę wypracowany kompromis w poprzednich latach, w przypadku działania „*Podstawowe usługi*” nic się nie zmieni.

Pan **Piotr Pilch** Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego podkreślił, że zmiany w zakresie budowy dróg są zaproponowane przez samorzady województw i szczególnie oczekiwane.

Pani **Elżbieta Siemiątkowska** przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego przywołując dane monitoringowe poinformowała o dużym zainteresowaniu działaniem związanym z budową dróg lokalnych i gospodarką wodno-ściekową. Podkreśliła, iż jest 200% więcej złożonych wniosków niż środków przewidzianych na realizację działań, o których mówiła. Jeśli zostaną ogłoszone konkursy, to prawdopodobnie zwiększy się jeszcze bardziej ten potencjał. Podkreśliła w swojej wypowiedzi, że z projektów zrealizowanych ze środków PROW 2014-2020 korzystają wszyscy mieszkańcy obszarów wiejskich. Natomiast odnosząc się do działań Leader, gdzie jest zupełnie inny system dystrybucji środków i mimo, że jest on rozłożony w czasie to jest ogromne zainteresowanie. Koszt utworzenia miejsca pracy dzięki działaniu Leader jest niewielki. Podkreśliła, iż rola środków z działania Leder jest bardzo duża, gdyż wpływają realnie na życie mieszkańców na

obszarach wiejskich. Podkreśliła, iż przesunięcie środków na cele, o których mówiła wcześniej jest bardzo dobrą decyzją i zostaną wykorzystane w 100%.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż środki są sprawnie wydawane na działania związane z przedsiębiorczością.

Pan **Michael Pielke** poinformował, iż z punktu widzenia KE ważne jest wyjaśnienie, jaka jest przyczyna zmian. Ważne jest również rozróżnienie czy jest to zmiana strategii czy jest to zmiana związana z projektem danego działania, czy też jest to zmiana, gdzie została kwota przeznaczona na samym początku przy programowaniu. Podczas spotkania uzgodnieniowego zostało wyjaśnione wiele kwestii związanych m.in. ze zmianami finansowymi, ale KE oczekuje więcej informacji. Poinformował, iż w przypadku, kiedy mają być przenoszone środki, bo po kilku naborach nie było złożonych wielu wniosków i środki nie zostaną wydane, to należy dokonać zmian w budżecie. Wskazał, iż nie należy unikać zmian strategicznych, jeśli te będą konieczne.

Pan **Krzysztof Kwatara** poinformował, iż jest duże zainteresowanie podejmowaniem działalności gospodarczej i jeżeli nie są to rolnicy, a ich rodziny, to są to osoby mieszkające na wsi. Najczęściej podejmowana działalność gospodarcza służy również mieszkańcom wsi. Rolnicy są beneficjentami powstających przedsiębiorstw. Poinformował, iż wolałby, żeby środki zostały przekazane na Leader-a, bo dzięki tym środkom mogą zostać utworzone miejsca pracy. Zasugerował, że kolejne analizy mogą pokazać, że LGD mają chętnych i takie działania mogą być podejmowane. Zgłosił uwagę dotyczącą *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi rolnictwa i rybactwa 2030*, w której została uwzględniona również budowa dróg, ale też należy zachować rozsadek, gdyż nie tylko liczy się infrastruktura, bo należy się najpierw zastanowić, komu ma ona służyć. Oby się nie okazało, że będą pobudowane drogi, ale nie będzie mieszkańców, gdyż wyjadą w poszukiwaniu miejsc pracy. Dlatego też należy zapewnić mieszkańcom obszarów wiejskich miejsca pracy. Należy postawić na tworzenie miejsc pracy na wsi, bo to jest kluczowy element życia. W przeciwnym razie wsie będą wymierać.

Pan **Robert Nowak** zwrócił się z pytaniem: Czy MRiRW w związku z dobrym zakontraktowaniem środków w działaniu *"Scalenie gruntów rolnych"* planuje zwiększenie alokacji środków na to działanie?

Pani dyrektor **Joanna Gierulska** poinformowała, iż MRiRW zwróciło się z prośbą do urzędów marszałkowskich o zgłaszanie potrzeb w zakresie środków finansowych na zrealizowanie projektów. Podkreśliła, iż teraz MRiRW bazuje na zapotrzebowanych zgłoszonych przez SW. Poinformowała również, iż na ten moment MRiRW nie planuje przesunięcia środków na przedmiotowe działanie, gdyż tego typu inwestycje są procesem bardzo czasochłonnym, ponieważ proces scaleniowy trwa i żeby nie zrobić krzywdy tym podmiotom, które zgłoszą się po wsparcie, a potem okaże się, że jest już niemożliwe sfinansowanie operacji.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 23), (PRZECIW - 1), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ - 1).

XI. Przyjęcie uchwały nr 161 w sprawie kryteriów wyboru operacji w obszarze nawadniania w gospodarstwie w działaniu M04 „Inwestycje w środki trwałe”, w poddziałaniu 4.1 „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” w typie operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Wprowadzenie proponowanych kryteriów wyboru w obszarze nawadniania w gospodarstwie w ramach działania M04, operacja typu „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” jest konsekwencją zmiany Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014-2020), zatwierdzonej przez Komisję w dniu 9 kwietnia 2019 r. Zmiana ta polegała przede wszystkim na poszerzeniu zakresu wsparcia o operacje związane z nawadnianiem w gospodarstwie rolnym.

Zgodnie z zapisami PROW 2014–2020 w ramach obszaru nawadniania w gospodarstwie przewidziano preferowanie w przyznawaniu pomocy na operacje (kryteria wyboru):

- obejmujące inwestycje ulepszające istniejące instalacje nawadniające, w wyniku, których będzie można uzyskać wyższą niż wymagana minimalna potencjalną oszczędność wody - punkty będą przyznawane na operacje, w wyniku realizacji, których będzie można uzyskać wyższą potencjalną oszczędność wody, w wyniku stosowania wodoszczędnych technologii i urządzeń do nawadniania (w tym np. minizraszania, nawodnień kroplowych),
- obejmujące inwestycje, które doprowadzą do powiększenia netto nawadnianego obszaru i są połączone z inwestycjami w istniejącą instalację nawadniającą, w wyniku, których będzie można uzyskać wyższą niż wymagana minimalna potencjalna oszczędność wody;
- realizowane na obszarach zagrożonych wystąpieniem suszy (zakłada się, że wykaz gmin, na obszarze, których wystąpiła susza, będzie podany do publicznej wiadomości, na stronie internetowej administrowanej przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa),
- w gospodarstwach realizujących korzystne z punktu widzenia ochrony zasobów wodnych zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach PROW 2014-2020.

Pan **Roman Izdebski** zwrócił się z pytaniem: Czy MRiRW posiada szacunki, z których będzie wiadomo czy pomoc ta trafi do małych gospodarstw rolnych czy też do dużych? Wyraził obawę, że pomoc trafi tylko większych gospodarstw.

Pan Minister **Ryszard Zarudski** poinformował, iż na tym etapie MRiRW nie jest w stanie oszacować, które gospodarstwa uzyskają stosowne wsparcie. Należałoby przeprowadzić badania reprezentatywne.

Pan **Michael Pielke** poinformował, iż jako przedstawiciel KE potrzebuje dalszych wyjaśnień. Ważne jest, aby dzięki zaproponowanym kryteriom była zachowana priorytetyzacja przede wszystkim obszarów zagrożonych suszą, ale pod warunkiem, że nie zostanie pogorszony stan wód podziemnych lub powierzchniowych których stan został określony w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu jako mniej niż dobry.

Pan **Andrzej Śniegula** zwrócił się z pytaniem do przedstawicieli KE jak należy rozróżnić zbiorniki, które są zaniedbane od zbiorników zlikwidowanych. Podziękował za zorganizowanie wjazdowego KM i to właśnie w województwie kujawsko-pomorskim, gdzie są najlepsze

gleby, a jednocześnie jest tu największe zagrożenie pustynnienia. Poinformował, iż można już zaobserwować wysychanie rzek, podając za przykład Narew, która wyschła na pewnym odcinku. Zasugerował, że może to być wynikiem funkcjonowania kopalni. Wskazał, że kopalnie płacą odszkodowania za to, że prawdopodobnie to przez nieuszkodzony zostaje cały system wód gruntowych i cierpi cały ekosystem. Tego typu uszkodzenia są nieodwracalne. Zaapelował, żeby objąć programem rządowym małą retencję, dbać o prawidłową gospodarkę wodną. Zasugerował, utworzenie pierścieni wokół planowanych kopalni, aby wody podziemne miały możliwość ominięcia kopalni. Poinformował, iż będzie to korzystne dla produkcji rolnej i wytwarzania wysokiej jakości żywności.

Pan **Michael Pielke** odnosząc się do kwestii kondycji wód podziemnych lub powierzchniowych poinformował o złożoności tej kwestii, która związana jest również z Dyrektywą wodną. Poinformował również, że w każdym państwie członkowskim wypracowuje się kryteria i strategię dla danego państwa.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 26), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ – 1).

XII. Przyjęcie uchwały nr 162 w sprawie zmian w działaniu M05 „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęski żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zapobiegawczych” w poddziałaniu 5.1 „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” w typie „Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż wprowadzając zaproponowane zmiany chcemy zapobiec przypadkom, kiedy standardowe stawki jednostkowe byłyby za niskie lub za wysokie w stosunku do obowiązujących cen rynkowych. Dlatego też, dla zapewnienia racjonalnego wydatkowania środków proponujemy wprowadzenie możliwości aktualizacji cen jednostkowych. Biorąc pod uwagę dynamiczną sytuację na rynku towarów i usług w zakresie wzrostu lub spadku cen, proponuje się wprowadzenie waloryzacji zaproponowanych standardowych stawek jednostkowych, tak, aby ich wysokość uwzględniała zmiany cen.

Uchwała została poddana pod głosowanie i w głosowaniu jawnym przyjęta następującym stosunkiem głosów: (ZA - 25), (PRZECIW - 0), (WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ – 0).

XII Informacja dotycząca Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 r.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** poinformował, iż na stronie internetowej MRiRW znajduje się *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi rolnictwa i rybactwa 2030*, której konsultacje społeczne będą trwały do 2 lipca br. oraz są zamieszczone diagnozy regionalne rozwój

obszarów wiejskich i rolnictwa. Następnie Pan **Waldemar Guba**, dyrektor Departamentu Strategii, Analiz i Rozwoju przedstawił prezentację dotyczącą założeń Strategii (prezentacja stanowi załącznik nr 7 do protokołu).

Pan **Roman Izdebski** po wysłuchaniu prezentacji przedstawił syntetyczną analizę rolnictwa unijnego i światowego. Poinformował, iż rolnictwo nie pasuje do zasad globalizmu. Wskazał, iż z analiz francuskich ekonomistów rolnych wynika, iż wahnięcie cen produktów rolnych na giełdach o 1-2% powoduje 300% „zawirowania” cen produktów rolnych dla społeczeństwa (za *Momagri communication, 2010. EPP Hearing on the future of the CAP after 2013. Brussels, 12.05.2010*). Pokazuje to, że rolnictwo unijne, nie powinno się wpisywać w koncepcję globalizmu. Stwierdził, że globalizm jest może dobry, ale dla przemysłu, a nie dla rolnictwa. Jego zdaniem UE pogubiła się w swoich politykach, gdyż z jednej strony chce mieć zrównoważony rozwój, a z drugiej strony otwiera się na import soi z Ameryki Północnej i Południowej. Powoduje tym samym zwiększoną emisję GHG, deklarując jednocześnie, że chce być światowym liderem ochrony klimatu. UE chce ochrony środowiska, a sprowadza olej palmowy produkowany na obszarach po wycince lasów. Wskazał na rażący brak spójności polityk UE.

Pan Minister **Ryszard Zarudzki** zaproponował przekazywanie uwag i spostrzeżeń do Strategii za pośrednictwem formularza zamieszczonego na stronie MRiRW.

XIII. Informacja dla wszystkich członków KM PROW 2014-2020 o organizacji prac dot. projektowania programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE po 2020.

Pan **Waldemar Guba**, dyrektor Departamentu Strategii, Analiz i Rozwoju przedstawił prezentację, która stanowi załącznik nr 8 do protokołu.

XIV. Prezentacja przez przedstawiciela wojewódzkiego Zespołu analizującego szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich wyzwania i kierunków rozwoju obszarów wiejskich woj. kujawsko-pomorskiego.

Pan **Ryszard Kamiński**, dyrektor kujawsko-pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie przedstawił prezentację, która stanowi załącznik nr 9 do protokołu.

Następnie zostały przeprowadzone warsztaty dotyczące trwających prac nad przyszłą WPR. Warsztaty zostały przeprowadzone równoległe przez pracowników Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a udział również w nich wzięli przedstawiciele instytutów naukowych, przygotowujących analizy SWOT dla poszczególnych celów przyszłej WPR. Dziękuję za zaangażowanie oraz udział przedstawicieli Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej oraz Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa.

XV. Przedstawienie informacji dotyczących Strategii komunikacji PROW 2014-2020, w tym działań informacyjnych, reklamowych i szkoleniowych.

Pani **Monika Grążka**, dyrektor Biura Pomocy Technicznej przedstawiła informacje dotyczące Strategii komunikacji PROW 2014-2020, w tym działań informacyjnych, reklamowych i szkoleniowych (załącznik nr 10).

XVI. Podsumowanie warsztatów:

WARSZTAT I - Zwiększenie troski o środowisko oraz intensyfikacja działań w dziedzinie klimatu, aby przyczynić się do realizacji unijnych celów związanych ze środowiskiem.

Pan dyrektor **Waldemar Guba** poinformował, iż podczas warsztatów były poruszone kwestie dotyczące: możliwości wyłączenia oceny ex-ante małych gospodarstw czy gospodarstw do pewnej wielkości tak jak jest teraz w przypadku zazielenienia, czy to jest z kontroli warunkowości oraz możliwości zachęty dla rolników za wprowadzenie nowego elementu zielonej architektury jakimi są ekoprogramy, Dyskutowano również na temat geotermii i braku możliwości jej finansowania ze środków WPR. Pan Waldemar Guba poinformował, iż wyzwaniem będzie, żeby w spójny i systemowy sposób zaprogramować działania, które muszą być kompatybilne i nie będą się mogły nakładać na inne programy. Poinformował, iż do tej pory to prawo unijne decydowało, co należy robić, a w przyszłym okresie programowania to Państwo członkowskie będzie o tym decydowało.

Pan **Roman Izdebski**, poinformował, iż jego zdaniem przerażającym jest fakt, że nie potrafimy na poziomie UE określić jaki jest główny cel rolnictwa.

Pan **Andrzej Śniegula**, poinformował, że prowadzona jest szeroka dyskusja o emisji dwutlenku węgla, ale również powinno się dyskutować o jego pochłanianiu.

Pan **Krzysztof Kwatera** wskazał, że Polska jest najbardziej zanieczyszczonym krajem w Europie, poza Turcją i Bułgarią. Należy wziąć to pod uwagę, bo poza zanieczyszczonymi miastami jest ogromny problem w małych miasteczkach, ale przede wszystkim polska wieś jest bardzo zanieczyszczona. Należy o tym mówić i zwracać na to uwagę.

W trakcie opiniowania projektu protokołu, Pan Roman Izdebski, zwrócił uwagę na potrzebę uzupełnienia protokołu o wypowiedź zaprezentowaną w trakcie warsztatów: *"Przerażającym jest fakt, że nie potrafimy w UE określić jaki jest główny cel rolnictwa. Natomiast co kilka lat dokłada się arbitralnie temu sektorowi nowe cele, obniżając jednocześnie budżet. Wręcz absurdalna jest propozycja Komisji Europejskiej podziału budżetu rolnego z 1.06.2018 r. Nie podano w niej jakichkolwiek kryteriów podziału środków między państwa członkowskie. Proponowany podział stanowi natomiast kontynuację dyskryminacji polskich rolników, co jest nie tylko sprzeczne z interesem Polski, ale także z podstawowym prawem unijnym. Według jego wstępnych obliczeń w propozycji tej Polska ma otrzymać ok 19 mld euro mniej od kwoty, która należałaby się polskim rolnikom gdyby podział budżetu był oparty o obiektywne kryteria (za*

takie kryteria przyjęłem średnie dochody rolników w danym państwie, liczbę użytków rolnych oraz zatrudnienie w rolnictwie)”

WARSZTAT II *Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa*

Pani dyrektor **Joanna Gierulska** poinformowała, że na warsztacie zostały przedstawione wskazania dla tego celu w analizie SWOT. Poinformowała, iż cel, który był przedmiotem warsztatu jest podobny do obecnego celu 6. Wskazała, że pojawiło się kilka pomysłów dotyczących uzupełnienia analizy SWOT o zagrożenia w postaci kultury masowej. Poinformowała, iż jako szansę/potrzebę wskazywano, żeby kształtować kulturę, budować przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. Poruszona została również kwestia regionalizacji i terytorialności. Zwracano uwagę, żeby ten cel w strategii był mocno zaakcentowany. Podejście powinno być zregionalizowane, dostosowane do lokalnych potrzeb i uwarunkowań. Mówiono również o niewykorzystanym potencjale produktów lokalnych. Jednak, żeby móc wykorzystywać ten potencjał to należy dopilnować kwestii identyfikacji pochodzenia i potwierdzenia jakości tych produktów, gdyż oczekują tego konsumenci. Poinformowała również, iż wiele uwagi zostało poświęcone usługom telekomunikacyjnym przy Smart Villages (inteligentne wioski) w celu większego propagowania co-working (pracowanie razem) czy też pracy zdalnej, które są szansą dla tych miejsc pracy na obszarach wiejskich bez konieczności budowania infrastruktury. Pani dyrektor Joanna Gierulska poinformowała, iż podczas warsztatów była poruszana kwestia transportu na żądanie, który też należy zaadresować do obszarów wiejskich. Poruszono też kwestię przekonania mieszkańców obszarów wiejskich do technologii cyfrowych. Wskazano również, żeby podjąć się rozpropagowania inteligentnych wiosek na obszarach wiejskich np. poprzez budowę inkubatorów, przy współudziale animatorów z zewnątrz.

Pan **Roman Izdebski** zwrócił się z pytaniem czy istnieją takie badania, które pokazują, że nie ma rozwoju wsi bez silnego rolnictwa. Pani Dyrektor J. Gierulska poinformowała, iż na warsztatach poruszono tę kwestię w kontekście produktów wysokiej jakości.

WARSZTAT III *Zwiększanie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzacji.*

Pan dyrektor **Paweł Ściański** poinformował, iż na warsztatach zostały przedyskutowane założenia zgłoszone przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej jako propozycję SWOT. Podczas warsztatów ustalono, że szanse i zagrożenia są prawidłowo zidentyfikowane, jednakże członkowie warsztatów proponują uzupełnić materiał o kilka wątków czy też propozycji. Odnosząc się do mocnych stron polskiego rolnictwa uznano, że jest duży potencjał naukowy, jeżeli chodzi o bazę naukową dla polskiego rolnictwa, jednak jest problem z praktycznym transferem wiedzy do praktyki rolnej. Uznano również, że młody wiek i struktura wiekowa prowadzonych gospodarstw może wpłynąć na wzmacnianie konkurencyjności sektora rolnego, choć w tym obszarze występują problemy z przekazywaniem gospodarstw rolnych oraz dziedziczeniem. Dyskutowano o roli cyfryzacji i nowych technologiach we wzmacnianiu konkurencyjności. Uznano, że jest to kluczowe

wyzwanie dla rozwoju i konkurencyjności. W dyskusji podczas warsztatów pojawił się głos, że cyfryzacja może być zagrożeniem dla rolnictwa. Cyfryzacja powinna dotyczyć dużych gospodarstw towarowych oraz zakładów przetwórczych. Zidentyfikowano również brak zaufania producentów rolnych, przedsiębiorców, organizowania się do wspólnej produkcji. Rozwiązaniem mogłoby się stać szkolenie liderów, którzy mogliby integrować wokół siebie innych producentów rolnych i dzięki temu wzmacniać potencjał produkcyjny mniejszych gospodarstw rolnych. Doradztwo branżowe, szkolenia i transfer wiedzy jest również drogą do wzmacniania konkurencyjności. Wskazano również na problem z dostępem do wysokowydajnych źródeł energii, dobrej jakości systemów przesyłowych. Rozwiązaniem mogłoby być stworzenie systemów energetyki prosumenckiej. Zwrócono uwagę, że problemem może być biurokracja.

Pan **Wojciech Styburski**, poinformował, iż udało się jeszcze zdiagnozować słabą stronę, która jest niska lub zupełny brak świadomości społeczności zamieszkującej obszary wiejskie o braku zagrożeń ze strony stosowanych innowacji i technologii np. w przypadku powstających biogazowni czy też elektrowni wiatrowych. Ze strony mieszkańców obszarów wiejskich jest duży sprzeciw, by budować tego typu obiekty. Jest to ewidentny brak świadomości tych osób.

XVII. Informacja o stanie realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w tym w zakresie ram wykonania oraz zasady n+3.

Pan dyrektor **Paweł Ściański** przedstawił prezentację dotyczącą stanu realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w tym w zakresie ram wykonania oraz zasady n+3 (prezentacja jest załącznikiem nr 11 do protokołu).

XVIII. Sprawy różne, dyskusja.

W ostatnim punkcie „Sprawy różne, dyskusja” Pan **Wojciech Styburski** podziękował za zorganizowanie posiedzenia Komitetu w formie wyjazdowej, dzięki któremu jest możliwość zobaczenia dobrych praktyk w ramach zorganizowanych wizyt studyjnych.

Pan **Andrzej Śniegula** również podziękował za zorganizowanie wyjazdowego Komitetu w województwie kujawsko-pomorskim.

Pan **Michael Pielke** poinformował, iż dzięki tej formie organizacji komitetu będzie możliwość odwiedzenia projektów zrealizowanych ze środków PROW 2014-2020 oraz zobaczenia jaki wpływ na obszary wiejskie ma polityka rozwoju obszarów wiejskich. Podziękował za otwartą i konstruktywną dyskusję dotyczącą m.in. uchwał komitetu. Poinformował, iż docenia to, że Polska przyspiesza przygotowania związane z nowym okresem programowania i przygotowania analizy SWOT. Podziękował również za zorganizowanie warsztatów.

Podkreślił, iż dzięki temu, że proces legislacyjny na poziomie UE nieco się opóźnia to warto wykorzystać ten czas, aby przygotować program w Polsce jako jeden z pierwszych, które będą wdrożone. Polski sektor rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich skorzysta, bo nie będzie tak dużej luki czasowej pomiędzy okresami programowania, zakładając, że Polska się do tego przygotowuje.

Pan **Marek Wigier**, przedstawiciel Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowego Instytutu Badawczego podziękował za współpracę z departamentami MRiRW, dzięki którym było możliwe przygotowanie analizy SWOT.

Pan **Roman Izdebski** poinformował, iż chciałby podzielić się refleksją dotyczącą przyszłego podziału pieniędzy pomiędzy państwami członkowskimi. Wskazał, że to co się wydarzyło w ubiegłym roku jako propozycje KE to jest etap dalszej dyskryminacji Polski i nowych państw członkowskich.

XIX. Zakończenie posiedzenia.

Pani Minister **Ryszard Zarudzki** podziękował uczestnikom posiedzenia i zakończył posiedzenie KM PROW 2014-2020.

Protokół sporządziła:
Małgorzata Zielińska